

[DeSleutel] magazine

PB - PP | B - 10273
BELGIE (N) - BELGIQUE

Het drukken van dit magazine wordt ons gratis aangeboden door drukkerij die Keure, dit uit sympathie voor de vele donateurs.

45

driemaandelijkse tijdschrift | Nummer 45 | januari, februari, maart
Verantwoordelijke uitgever: Damien Versele, Jozef Guislainstraat 43a, 9000 Gent
Ond. nummer: 0406.633.304
P509261

Dr Geertje Leflot, Thomas More Antwerpen

Dankzij TOPspel wordt
drugpreventie kinder-spel

www.desleutel.be

Damien Versele
Algemeen directeur De Sleutel

[DeSleutel]

MENSEN KANSEN GROEIEN

In dit nummer

- 3 Terugblik op studiedag
"Positief omgaan met regels en afspraken"
- 6 Het toekomstig Vlaams beleid
rond verslavingszorg
*Naar een geïntegreerde en
herstelgerichte zorg voor mensen
met een verslavingsprobleem*
- 8 "Schreeuw het van de daken"
- 10 Groepswerker speelt centrale rol
in crisisinterventiecentrum
- 12 Stabiliteit dankzij werk
is basis voor opstart
hulpverleningstraject
- 14 Zingeving vinden in de
eenvoudige dingen
- 15 Lunchdebat versterkt
samenwerking RKJ De Sleutel
met jeugdrechters
- 16 Save the date:
*Studiedag wil sport- en zorgwereld
bij elkaar brengen rond goede
praktijk*

Editoriaal

We openen dit magazine met een terugblik op de studiedag "Positief omgaan met regels en afspraken", die het team preventie op dinsdag 2 februari organiseerde in samenwerking met Thomas More Hogeschool in Antwerpen. Het werd een fel gesmaakte studiedag rond TOPspel en over het positief omgaan met regels en afspraken binnen de schoolcontext. Een pak gemotiveerde onderwijsmensen maakte kennis met de resultaten van het onderzoek en kon uit rechtstreekse bron vernemen hoe TOPspel het klasklimaat kan beïnvloeden. Pedagoog Pedro De Bruyckere (Artvelde Hogeschool) plaatste deze beloningsmethodiek in een ruimer perspectief en een aantal mensen uit het onderwijs brachten treffende getuigenissen.

Graag nemen wij u ook mee in de visie die Vlaanderen ontwikkelt in de weg naar een geïntegreerde en herstelgerichte zorg voor mensen met een verslavingsprobleem. Om het toekomstig Vlaams beleid rond verslavingszorg vorm te geven en tot die visie te komen ging minister Vandeuren, bevoegd voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, in overleg met de sector. Op 30 oktober 2015 stelde de minister het resultaat voor op een conferentie in het Vlaams Parlement.

Verhalen van cliënten blijven inspireren... We brengen het traject van iemand in kaart die dankzij het werk op de Activerende Werkvloer van de Sociale Werkplaats de motivatie gevonden heeft om hulpverlening op te starten. Over hoe empowerment iemand de klik helpt maken om echt te stoppen met druggebruik.

Maar ook verhalen van mensen uit de omgeving van personen met een verslaving verdienen aandacht. Een partner vertelt over de schaamte en over het belang van het delen van informatie met lotgenoten. "Schreeuw het van de daken" zegt ze in haar verhaal op blz 8.

We laten tevens een medewerker van de groepswerking in het Crisisinterventiecentrum (CIC) aan het woord. Samen met een aantal collega's ondersteunt Jeffrey 7 dagen op 7 de bewoners tijdens hun verblijf. Hiervoor werkt hij samen met andere disciplines (zie blz 10).

Zingeving. Wat is belangrijk in je leven, wat is er nodig om je idealen waar te maken... en hoe ga je hierover in gesprek met jongeren? Soms kan het geloof een toegang bieden om over waarden te spreken. Het bezoek van een groep leeftijdsgenoten aan het Residentieel Kortdurend Jongerenprogramma (RKJ) in het kader van de Wereldjongerendagen werkte voor beide partijen meer dan inspirerend...

Lees ook het kort verslag van het lunchdebat over "Het nieuwe jeugdrecht: mogelijkheden en valkuilen", georganiseerd in het RKJ te Eeklo. Doel van deze activiteit was de drempels voor een betere samenwerking tussen jeugdhulpverlening en justitie (jeugdrechters) onder de aandacht brengen en wederzijdse verwachtingen beter afstemmen op de mogelijkheden die het jongerenprogramma kan bieden. Een doel dat zeker bereikt werd.

Tot slot kondigen wij graag onze studiedag "Sport en verslavingssector scoren door samenspel" aan die we op 30 mei organiseren i.s.m. Politeia in de Ghelamco Arena te Gent. Die dag willen we de sportwereld en de zorgsector met elkaar verbinden, vanuit een goede praktijk, ontwikkeld binnen De Sleutel. We weten immers dat een gezonde levensstijl de re-integratie sterk kan bevorderen. Dit thema speelt ook in op de nieuwe regelgeving die sportdiensten en federaties aanpoort om in te zetten op het aangaan van trajecten met mensen uit kansengroepen. Een aanrader.

Terugblik op studiedag

“Positief omgaan met regels en afspraken”

Inie Liekens: “De leerkracht is de drijvende motor achter TOPspel”

Op dinsdag 2 februari organiseerde team Preventie van De Sleutel en Thomas More in Antwerpen een fel gesmaakte studiedag rond “Positief omgaan met regels en afspraken”. Topspel, werken aan sociale vaardigheden en een beter klas-klimaat door positief om te gaan met regels en afspraken... Niet alleen kwamen een leerkracht en een directeur vanuit de praktijk vertellen wat deze methodiek teweegbrengt in hun school. Thomas Moore kon ook met onderzoeksmateriaal aantonen dat het introduceren van TOPspel inderdaad effect heeft op het gedrag van leerlingen. Een meerwaarde was zeker ook pedagoog Pedro De Bruyckere (Arteveldehogeschool) die deze beloningsmethodiek in een ruimer perspectief plaatste. Een verslag van een leerrijke studiedag.

Tijdens de presentatie ‘Dit is TOPspel’ door trainer Inie Liekens werd duidelijk dat De Sleutel met deze methodiek echt inspeelt op wat er leeft in de scholen. “Tijdens mijn verkennende rondgang langs scholen gaven de meeste leerkrachten aan nood te hebben aan een methodiek die probleemgedrag aanpakt, weinig extra tijd vraagt en vlot implementeerbaar is”, aldus Inie die als trainer het voordeel heeft dat ze als oud-leerkracht ook heel wat ervaring in haar rugzak zitten heeft.

Drugpreventie wordt kinder-spel

Dankzij TOPspel kan je meteen aan de slag met beginnend grensoverschrijdend gedrag. Het is géén extra lessenspakket en heeft als voordeel dat je het als methodiek flexibel kan integreren tijdens bestaande lessen. TOPspel gaat uit van de kracht van het positief ondersteunen van leerlingen, positieve groepsdruk, het negeren van negatief gedrag en het belonen van positief gedrag. Dit alles werd in een duidelijke spelvorm gegoten, wat zeer motiverend is voor kinderen én leerkrachten.

Inie: “TOPspel is een schoolbreed preventieprogramma geschikt voor leerlingen van het eerste tot het zesde leerjaar. We voorzien een trainingstraject voor het hele lerarenkorps gedurende 1 schooljaar”. In het buitenland zijn de resultaten van het GBG al meermaals wetenschappelijk aangetoond. “Toch opteerden we er bewust voor om er een Vlaamse versie van te maken, met minder nadruk op competitie. De leerkracht is echt de motor van het spel. Een spel waarbij je de klas in teams onderverdeelt en eenieder positief bekrachtigt rond 3 topafspraken. Een spel dat jongeren motiveert omdat ze in 3 levels spelen en een 3-sterrenklas kunnen worden”, aldus nog trainer Inie.

Waarom onderzoek?

Reeds in 2014-2015 gingen 7 scholen van start en voerde Thomas More, in samenwerking met KULeuven een onderzoek uit naar de effecten van TOPspel. De resultaten van het onderzoek werden op de studiedag gepresenteerd voor Dr Geertje Leflot (onderzoekslider expertisecel Opvoeding & Onderwijs Thomas More Antwerpen).

Het onderzoek heeft als meerwaarde dat kan worden aangetoond in welke mate de scholen hun doel bereiken met de inspanningen die ze via TOPspel leveren. Bovendien was TOPspel op zich nog niet bewezen als zijnde een effectief programma. Om de werkingsmechanismen van TOPspel in kaart te brengen werden de effecten van het spelen van TOPspel op de gedragingen in de klas in kaart gebracht. Dit gebeurde bij meer dan 1500 leerlingen uit 10 Vlaamse basisscholen (waaronder 5 controlescholen).

Pedagoog Pedro De Bruyckere brak in zijn betoog een lans voor het niet altijd even consequent zijn in het belonen

Tijdens de pauze konden de leerkrachten het TOPspel-lied, leren kennen

Op basis van eerder onderzoek verwachtten de onderzoekers enerzijds dat TOPspel het grootste effect zou hebben op jongens en anderzijds dat het effect het grootste zou zijn bij kinderen met veel storend gedrag en met weinig gedragscontrole.

“Na één schooljaar blijkt dat er inderdaad een verschil is afhankelijk of TOPspel in de klassen werd gespeeld of niet. De leerkrachten die de methodiek toepasten geven aan dat er een positief effect is op het klasmanagement. Ze kunnen hun verwachtingen duidelijker overbrengen”, aldus Leflot. De leerlingen zelf geven aan dat er meer orde is in de TOPspelklassen (onderzoek enkel van 4de tot 6de leerjaar). “Opmerkelijk is ook dat leerlingen uit TOPspelklassen zelf aangeven dat ze duidelijk minder het slachtoffer zijn van fysiek en relationeel pesten. Ook op agressieve leerlingen heeft de methodiek een positief effect. Opvallend hierbij is dat de medeleerlingen zelf aangeven dat klasgenoten met agressieproblemen minder vaak meedoen met pesten”. Tot slot gaf onderzoekster Leflot nog aan dat TOPspel ook effect blijkt te hebben bij leerlingen met een laag aanvangsniveau van gedragscontrole. Na één interventiejaar blijken deze kinderen (die vaak kampen met concentratieproblemen) betere relaties aan te knopen met medeleerlingen en zijn ze in staat om meer pro sociaal gedrag te stellen.

De conclusies van de onderzoekers waren dan ook positief. Het effect op het klasmanagement is bewezen evenals het effect op pestindicatoren en relationele variabelen bij risico-leerlingen. Deze werkingsmechanismen zullen op termijn explicieter doorwerken waardoor gedragsverandering ook zichtbaar zal worden. Als kanttekening gaf Geertje Leflot dan ook mee dat deze effecten nog verder zouden moeten kunnen opgevolgd worden. In het buitenland blijken gelijkaardige methodieken nog ruimere effecten te ressorteren die ook buiten de klas voelbaar worden (denk aan de sfeer op de speelplaats, op de school in het algemeen).

Applaus op alle banken?

Heeft “belonen” inderdaad zo’n grote impact dat “TOPspel als methodiek” applaus verdient op alle banken? Pedro De Bruyckere, pedagoog en onderzoeker Artveldehogeschool Gent, maakte enkele interessante kanttekeningen. De Bruyckere publiceert over mythes in het onderwijs (auteur van o.m. *Ik was 10* in 2015, *Jongens zijn slimmer dan meisjes, Urban myths*). Hij opende met een parafrasering op Ben Goldracc door te stellen dat het allemaal toch wel iets gecompliceerder is dan we laten uitschijnen. “In opvoeding en onderwijs bestaan geen perfecte oplossingen”, aldus De Bruyckere.

Hij ging even terug in de tijd (naar het **Behaviorisme** bekend dankzij Pavlov) en vroeg zich af of “belonen” altijd werkt. Bijvoorbeeld ook in een klassituatie? Het filmpje ‘the secret pupil’ doet uitschijnen dat het in de VS tot gedragsveranderingen kan leiden. Doet straffen dat dan niet? Volgens De Bruyckere moeten we opletten met straffen. Sommige leerlingen zoeken met hun negatief gedrag naar aandacht. Als de leerkracht straft, ervaren sommige leerlingen dat als een beloning want ze krijgen aandacht. Zo ontstaat er een negatieve spiraal en een competitie naar beneden.

Daarna hield De Bruyckere het TOPspel tegenover de inzichten van de **Zelfdeterminatietheorie**. In deze theorie staan autonomie, verbondenheid en competentie centraal. Deze theorie stelt dat cognitieve vooruitgang (ik heb iets geleerd) zeker niet mag beloond worden. Want cognitieve vooruitgang voedt het competentie-element van de Zelfdeterminatietheorie. Dit lijkt in tegenstelling met het TOPspel. Maar niets in minder waar. Het TOPspel creëert het kader waarin de cognitieve vooruitgang kan plaatsvinden.

“Moet alles en alle gedrag dan altijd beloond worden?”, vroeg De Bruyckere zich af. Hier verwees hij naar de Mindset-theorie van Dwerck. Op talent of intelligentie moet je zeker niet belonen. Maar enkel de inspanning belonen is zeker niet voldoende. Als leerkracht stel je de volgende uitdaging voorop.

TOPspel probeert invloed te hebben op het verbeteren van gedrag door (zoals het Good Behavior Game) de zelfcontrole te doen toenemen. Dit laatste bracht De Bruyckere bij de theorie over de **Executieve Functies** (1) uit de neuropsychologie. Onderzoek van Cybille Raven (Harvard) maakt immers duidelijk dat een kind in staat moet zijn om informatie op een goede manier te verwerken. Sommigen weten goed wat de regels in de klas zijn, maar slagen er

Leerkrachten getuigen

Sarah Martens, leerkracht in Sint Andries Brugge vertelde vanuit de praktijk hoe ze met de basisschool Manitoba de voorbije jaren zijn gegroeid. “Als leerkracht zijn we er in de testfase (2) snel in geslaagd om het enthousiasme naar de kinderen over te brengen. De leerlingen vonden het leuk. Het vroeg inderdaad weinig extra werk van de leerkracht en de kinderen vonden de beloningen tof”, aldus Sarah. Het daaropvolgend schooljaar heeft Sarah - na het volgen van de training - gezien dat TOPspel echt het spel van de kinderen zelf is geworden. Toch merkt ze dat het niet evident is om het enthousiasme in de 3 andere klassen even hoog te houden en te krijgen. “Ze starten later, spelen het spel geen 3x per week... Zonder coaching is er geen stok achter de deur”, aldus Sarah. Vandaar dat ze al snel overtuigd was dat de volledige school mee in het bad moest. Sarah slaagde erin de directie te overtuigen. “Sowieso moeten we immers werken aan sociale vaardigheden”. Tot slot liet ze ook even de website van de school zien en het wervende TOPspel-filmpje dat gemaakt werd in het kader van de Week tegen Pesten om hen als “TOPspel-school” aan de ouders te presenteren (3).

Tijdens de vraagstelling werd ook duidelijk dat leerkrachten toch wel vragen hadden bij de effectiviteit van de methodiek in moeilijkere klassen. Klassen in een stedelijke en multiculturele context.

Wanneer kan ik gewoon les geven?

Els Kelem, directeur van de Sint Antoniussschool Ronse, ging hier in haar betoog meteen op in. Op deze grote school met bijna 900 leerlingen en een grote meerderheid aan kinderen van wie het Nederlands de tweede of derde taal is, was de hamvraag van haar leerkrachten: Wanneer kan ik gewoon lesgeven. “Leerkrachten vroegen zich af waar ze mee bezig zijn. De kinderen roepen maar, ze lopen zomaar van hun plaats. Die signalen, wou ik au sérieux nemen”, zo verduidelijkt de directeur. Die leerkrachten moeten het immers waarmaken in de praktijk en moeten werken met de kinderen die een belangrijk deel uitmaken van onze toekomstige maatschappij. Uiteindelijk had het enthousiasme van een onervaren leerkracht voor een moeilijke klas haar overtuigd om via TOPspel daarin te investeren. “De studiedag rond TOPspel als startschot bij ons op school was een voltreffer. Eindelijk iets kant en klaar waar we zinvol mee aan de slag kunnen. Ondertussen hebben we ook de coachingsmomenten achter de rug. De kinderen zijn gemotiveerd. Het creëert rust. Vandaag zeggen leerkrachten me dat ze op een andere manier lesgeven. Niet alle problemen zijn opgelost. Maar we zijn aan het bouwen aan een mooie toekomst”, zo besloot Els Kelem (4).

– o.m. bij gebrek zelfregulatie – niet in om die regels ook toe te passen. Bekijk het alsof ons brein moet leren om een veelheid aan info te verwerken zoals dat gebeurt in een soort verkeerscontroletoeren. Als dit niet zo goed lukt, moeten die Executieve Functies extra getraind worden. En dat lijkt te werken. Hier gaf Pedro De Bruyckere aan dat het TOPspel vooral het ‘aandacht richten’ en de ‘zelfbeheersing’ traint. De controletoeren van het kind wordt door het TOPspel sterker.

De Bruyckere maakte tot slot ook een verwijzing naar de bekende ‘Tiger mams’. “Vermijd dat je faalangst genereert en zorg voor een goede dosering. En bovenal: niet consequent belonen werkt volgens onderzoek eigenlijk het beste”, aldus nog De Bruyckere.

Totaalpakket

Wie als school kiest voor TOPspel gaat voor een intensief traject maar krijgt ook een totaalpakket. Naast de training en coaching (wat de effectiviteit en de verankering verhoogt) is er ook een koffer met spel materiaal, inclusief pictogrammen en toegangscode tot de speciale website.

Er is nu zelfs een TOPspel-lied (geschreven door een TOPSpel-leerkracht).

In de namiddag kon er gekozen worden tussen verschillende workshop-sessies. Meest gesmaakt was de sessie TOPspel in de praktijk. Tijdens “deze meet en greet” kon je in gesprek gaan met verschillende leerkrachten die al aan de slag zijn met TOPspel. Verder was er een inspiratiesessie ‘waarderend coachen’ door Hilde Raets, orthopedagoge en docent Thomas More. Veel bijval was er ook voor de sessie rond de methodiek STOP 4-7, gericht op kinderen met gedragsproblemen. Ook deze methodiek vertrekt vanuit het positief bevestigen van gedrag en richt zich zowel op het kind, de school als de omgeving. Tot slot konden de deelnemers ook proeven van ‘Het gat in de haag’, een methodiek om met kleuters te werken aan sociale vaardigheden.

- (1) Deze theorie geeft aan dat werkgeheugen, aandacht richten, cognitieve flexibiliteit en inhibitie zeer belangrijk zijn om te leren
- (2) Tijdens het schooljaar 2013-2014 participeerden 3 leerkrachten van deze school aan de testfase voorafgaande aan lancering van TOPspel
- (3) Zie ook www.desleutel.be en <https://www.youtube.com/watch?v=Tuk5KFlPcFw>
- (4) Lees de volledige getuigenis op www.desleutel.be

Het toekomstig Vlaams beleid rond verslavingszorg

Naar een geïntegreerde en herstelgerichte zorg voor mensen met een verslavingsprobleem

De zesde staatsherforming geeft Vlaanderen in grote mate bevoegdheid over de verslavingszorg. Deze overdracht van bevoegdheden van de federale overheid naar de Vlaamse gemeenschap, laat toe dat Vlaanderen vorm kan geven aan een eigen verslavingsbeleid en de verslavingszorg tegen eind 2017 kan inkantelen in de brede geestelijke gezondheidszorg. Maak kennis met de visie van Minister Vandeuren waarop zijn toekomstige beleid zal steunen.

Om het nieuwe beleid rond verslavingszorg vorm te geven en tot een visie te komen heeft minister Vandeuren, bevoegd voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, een overleg met de sector opgestart. Er werd geluisterd en een beroep gedaan op vertegenwoordigers uit de gespecialiseerde verslavingszorg, de brede geestelijke gezondheidszorg, de belendende sectoren, gestabiliseerde verslaafden en familie-vertegenwoordigers. Op 30 oktober 2015 nodigde Minister Vandeuren een ruime groep belangstellenden uit op een conferentie in het Vlaams Parlement. We konden kennis maken met deze nieuwe visie, onze reflecties delen en in werksessies een aantal thema's grondiger uitdiepen.

Welke uitdaging legt Vlaanderen zichzelf op?

Het Vlaamse beleid wil tegemoetkomen aan de noden van de verslaafde en van zijn of haar omgeving, goede praktijken promoten, inspelen op bestaande en nieuwe wetenschappelijke inzichten, rekening houdend met de ervaringen van de doelgroep, de experts en de terreinwerkers.

Verslaving wordt erkend als een aandoening met biologische en psychosociale componenten. Zorgtrajecten voor verslaafden moeten flexibel zijn en de zorg moet op maat gegeven worden. Realisatie van continuïteit van de zorg is een belangrijk principe. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling dat de gespecialiseerde verslavingscentra met hun expertise opgeslorpt worden door het grotere geheel van geestelijke gezondheidszorg. Wel zullen algemene zorginstellingen beter toegankelijk gemaakt worden voor mensen met een verslavingsprobleem. Wanneer het kan, zal de zorg voor deze groep opgepakt worden in een generalistisch zorgkader, pas waar het nodig is in een gespecialiseerd zorgkader.

Verankering van de expertise rond verslavingszorg via samenwerking met de verschillende diensten binnen de geestelijke gezondheidszorg en belendende sectoren (jeugd-

hulp, welzijn, justitie, wonen, werk...) moeten een efficiënt en continu zorgaanbod mogelijk maken. De gezondheidsdoelstellingen die de Vlaamse overheid wil bereiken zullen naar aanleiding van een nieuwe gezondheidsconferentie in 2016, vastgelegd worden. Op basis van deze doelstellingen zal dan een actieplan tot stand komen.

Begrippenkader

De nieuwe visietekst staat eerst stil bij wat er verstaan moet worden onder de begrippen “**verslaving**” en “**herstel**”. Dit is terecht, want begripsverwarring is één van de klassieke hinderpalen die goede samenwerking belemmeren. “Verslaving” wordt gezien als een gezondheidsprobleem met biopsychosociale aspecten. Verslaving kent meestal een chronisch verloop. Dat mag ons echter niet verhinderen om hoop op verandering na te streven. De oorzaken van verslaving zijn variabel en individueel bepaald. Vandaar dat de interventies ook variabel zijn en zich situeren in een continuüm dat gaat van preventie tot maatschappelijke re-integratie. De interventies betreffen niet alleen de gedragsmatige aspecten van verslaving, maar ook de emotionele, cognitieve en existentiële factoren.

In deze visietekst betekent “**herstellen**” het hervinden en leren inzetten van de eigen kracht door een proces van zelfversterking en emancipatie. Ervarende deskundigen bieden hier een toegevoegde waarde.

Wat mag de persoon met een verslaving verwachten?

Naast dit algemene kader gaat de visietekst in op enkele doelstellingen en principes die de Vlaamse verslavingszorg wil hanteren. Wat mag een persoon met verslavingsproblemen verwachten van geïntegreerde en op herstel gerichte verslavingszorg?

Personen met een verslavingsprobleem hebben recht op **aangepaste zorg**. Dit houdt in: zorg op maat, gericht op verbetering van hun levenskwaliteit en welbevinden op vlak van gezondheid, dagelijks functioneren, maatschappelijke participatie en persoonlijke ontwikkeling. De zorg richt zich dus tot alle levensdomeinen. Waar het kan, wordt de zorg verstrekt in een algemeen kader, waar het moet in een gespecialiseerd kader.

De zorg richt zich niet alleen tot chronische verslaafden, ook experimenteel gebruik, misbruik en acuut gebruik behoren tot de focus van de verslavingszorg. Er zijn drie kennisbronnen waarop de verslavingszorg zich kan baseren: niet alleen wetenschappelijke kennis en praktijkervaring, maar ook de kennis van ervaringsdeskundigen.

Op 30 oktober 2015 nodigde Minister Vandeuren een ruime groep belangstellenden uit op een conferentie in het Vlaams Parlement.

Deze **aangepaste zorg** moet laagdrempelig zijn. Dit betekent dat mensen met een verslavingsprobleem gemakkelijk toegang moeten krijgen tot deze zorg. Sociale media en internet zullen hier een grotere rol spelen. De zorg moet betaalbaar zijn en de verslaafde en zijn omgeving moeten snel op de juiste plaats terecht komen: de plaats waar voor hen de beste zorg kan gegeven worden. Dit zal inhouden dat op alle echelons de kennis over verslavingsproblematiek aanwezig is.

De beschikbare zorg moet zowel **lokaal en regionaal goed verspreid** en gediversifieerd zijn en zo dicht mogelijk bij huis kunnen gegeven worden. De zorgpaden moeten toelaten om soepel te kunnen schakelen tussen de diverse modules, wat enkel goed lukt wanneer de handelplannen gemeenschappelijk zijn, de procedures eenvoudig en transparant zijn en er vertrouwen is in elkaars expertise.

Dialogoog

De behandelingstrajecten moeten in dialoog tussen de zorgverlener, de persoon met een verslavingsprobleem en de omgeving gerealiseerd worden. De zorg dient dus **participatief en emancipatorisch** te zijn. Alhoewel een aantal verslaafden de mogelijkheid om zelf regie te voeren hebben verloren, vertrekken we in principe toch van het geloof in de menselijke verantwoordelijkheidszin en de vaardigheden om zelf beslissingen te nemen.

De zorg moet ook **actief oog hebben voor de omgeving** van personen met een verslavingsprobleem. Zij worden niet alleen gehoord, maar ook geholpen en erkend als een

belangrijke partner in de zorg. De omgeving heeft immers dikwijls problematische ervaringen meegemaakt, zij heeft ook recht op ondersteuning. Maar de directe omgeving is dikwijls de grootste bron van natuurlijk herstellkapitaal. Hen inschakelen in de behandelingstrajecten is niet meer dan logisch.

De behandelingskloof moet verkleind worden. Want nu krijgt slechts een kleine minderheid professionele zorg en ondersteuning. Daarom moeten in de eerste lijn **vroegdetectie en vroeginterventie** systematisch toegepast worden. Vroege signalen die wijzen op een mogelijke verslavingsproblematiek moeten opgevangen worden en een gepast vervolg krijgen.

De **verslavingszorg** zet zich in om de beeldvorming die er maatschappelijk over verslaafden bestaat bij te stellen. Verslaafden worden gemakkelijk gestigmatiseerd. Verspreiden van informatie over de oorzaken en mechanismen van verslaving en over de zorgdoelen en zorgmethodieken kan dit negatieve beeld bijstellen.

Om dit alles waar te maken worden er 7 “werven” in de verslavingszorg voorgesteld:

- op cliëntniveau flexibele zorgtrajecten op maat uitbouwen,
- op organisatorisch niveau optimaal gebruik maken van bestaande en zich ontwikkelende zorgnetwerken,
- goede behandel- en zorgpraktijken implementeren,
- verslavingsdeskundigheid bevorderen,
- afstemmen van het geestelijk gezondheidsbeleid rond verslaving met andere bevoegdheidsdomeinen,
- structurele en flexibele financiering voorzien,
- de ervaringsdeskundigheid van cliënten en hun omgeving valoriseren.

Het is een grote verdienste van de Vlaamse gemeenschap om naar aanleiding van de overdracht van bevoegdheden van uit het federaal niveau de kans te grijpen om een samenhangend, gedragen en vernieuwend beleid te voeren inzake de zorg voor mensen met een verslavingsproblematiek en hun omgeving. Visieontwikkeling is een essentiële eerste stap. Het vormt een solide basis om tijdens de komende maanden over te gaan tot het uitwerken van concrete implementatieplannen. We kijken er vol vertrouwen naar uit!

“Schreeuw het van de daken”

8

Patsy (*) is 36 jaar en alleenstaande moeder. Vijf jaar geleden heeft ze haar partner verlaten omwille van zijn uit de hand gelopen verslaving. Haar dochters zijn nu 10 en 9 jaar oud. “Ik had veel vroeger grenzen moeten stellen. Denk nooit: “Dit kan mij niet overkomen”.

De schrik voor het oordeel van de buitenwereld, het schaamtegevoel en de illusie dat haar situatie wel zou beteren heeft ertoe geleid dat Patsy te lang wachtte om de stap naar hulp te zetten... met nefaste gevolgen voor haar zelfbeeld en mentale weerbaarheid. Met haar verhaal wil ze lotgenoten aanzetten om sneller het heft in handen te nemen.

Er druppelsgewijs ingerold

Ik kom uit een warm nest, heb een mooi diploma, een goede job... Ik geloofde in onze relatie. Mijn partner had de ambitie om zelfstandige te worden. Zijn toenmalige functie als afdelingsmanager kon hij perfect vertalen in het uitvoeren van een zelfstandige zaak. Ik wou hem daarin steunen, ook financieel via borgstelling zodat hij van start kon gaan. Na de opstart van de eigen winkel investeerde hij in een vastgoedproject. Dan begon het mis te lopen.

Het is een proces van 7 zware jaren geweest, met zwaar problematisch gedrag en ook weinig ruimte voor intimiteit ... Ik ben er als partner druppelsgewijs mee ingerold.

Eigenlijk had mijn ex geen blanco strafblad. Dit was voor mij een eerste deuk. Toen ik dit te horen kreeg was ik al zwanger van ons eerste kindje. Ik zag maar één weg: samen vooruit met ons gezin! Maar zijn gerechtelijk verleden achtervolgde hem. Hij bleef de feiten echter minimaliseren. Toch werd hij veroordeeld voor oplichting.

“Niet de mama die ik wou zijn”

Onze relatie stond al snel onder zware druk. Gaandeweg merkte ik dat hij geen normbesef had. Het verschil in waarden kwam steeds meer naar boven. Mijn partner kon heel dominant zijn. Er was weinig ruimte voor communicatie. Ik cijferde mezelf meer en meer weg. Ik wist ook niet hoe groot het probleem was, dat hij het kaskrediet van de zaak erdoor aan het jagen was...

Ik heb verschillende malen letterlijk schrik voor mijn leven gehad. Maar ik was een gesloten boek, ik durfde er met anderen niet over te praten, ook al had ik mijn emoties soms niet onder controle.

Achteraf bekeken ben ik veel te lang alleen binnen vier muren blijven zitten. Ik had veel sneller de moed moeten

vinden om te ventileren en iemand in vertrouwen te nemen. Maar ik wou mijn ouders, familie en vrienden het leed besparen.

Ik ben er bijna aan onderdoor gegaan...Hij wist dat de kinderen mijn zwakke plek waren. Dat speelde hij ook uit...

Ik was al lang niet meer de mama die ik voor mijn kinderen wou zijn. Het geloof dat het kon veranderen was na 7 jaar compleet weg. Toen ik besloot om mijn relatie stop te zetten, brak er voor voor mijn ex een labiele periode aan. Hij dreigde met zelfmoord toen ik alleen wilde gaan wonen.

“Ik heb het verkeerd aangepakt”

Zonder het te beseffen gaf ik de eerste jaren eigenlijk continu een dubbele boodschap. Ik wenste dat hij zou stoppen, maar tegelijk dekte ik hem in, zag ik te veel zaken door de vingers. Ik bleef de deurwaarder en andere hoge rekeningen betalen. Hij had altijd een plausibele uitleg. Ik heb zo vaak mijn eigen buikgevoel genegeerd en dingen laten gebeuren waar ik niet achter stond.

Ik heb er bij hem ook niet genoeg op aangedrongen om hulp te zoeken. Zijn uitleg klonk altijd aannemelijk, ik geloofde dat hij wist wat hij deed. Hij was zagezegd niet verslaafd. Denk niet te vlug dat er beterschap op komst is. Nu weet ik dat ik hem vaker had moeten confronteren of sneller knopen had moeten doorhakken. Je maakt een proces door. Ik ben van mijn ideaalbeeld moeten afstappen dat een vader en moeder voor een kind best samenblijven. Het grootste probleem was dat hij zijn verslaving niet wou erkennen. Anders kon hij er aan werken. Nu weet ik dat ik een veel betere mama ben dan voorheen. Ik voel me terug goed in mijn vel en vond mijn zelfvertrouwen terug.

Achteraf bekeken ben ik verkeerd omgegaan met dat verslaafd gedrag. Nu kan ik verder kijken. Ik leerde loslaten en echt voor mezelf opkomen...Ik heb innerlijk meer rust gevonden. Ik heb wel mijn weg naar herstel moeten zoeken. Dat proces was best confronterend. Nu relativiseer ik gemakkelijker. Mezelf informeren helpt enorm. Ik weet nu meer wat narcisme inhoudt. Dit zorgt ervoor dat ik beter kan inschatten wat ik van hem kan verwachten en wat niet.

Lees het integrale verhaal van Patsy op www.desleutel.be

Tips voor lotgenoten

- Wees op je hoede voor manipulatief gedrag. Laat je geen schuldgevoel aanpraten.
- Leer omgaan met verslaafd gedrag. Volg desnoods psycho-educatie om je te informeren. Confronteer de persoon met een verslaving met zijn/haar probleem. Denk aan jezelf en wat jij belangrijk vindt.
- Stel duidelijk grenzen: tot hier en niet verder. Ga niet eindeloos mee in het verhaal van je partner. Wat kan er voor jou en wat absoluut niet en probeer hier duidelijke afspraken over te maken.
- Vergeet niet je eigen leven te leiden/in handen te houden
- Blijf er niet alleen mee zitten. Overwin de schaamte, probeer het taboe te doorbreken en ventileer!
- Schreeuw het van de daken. Doe je mond open. Er zijn nog veel meer mensen in vergelijkbare situaties. Samen kan je mekaar vooruithelpen.
- Hou jezelf een spiegel voor en leer eruit. Frustraties zeggen ook iets over jezelf.
- Zoek zelf mogelijkheden, oplossingen.
- Zoek je eigen weg. Vertrouw op anderen, maar verwacht niet dat zij met een pasklaar antwoord afkomen. Vanuit de eigen gedrevenheid en wilskracht vind je vaak mogelijkheden of oplossingen.

Hulpverlening beter afstemmen

Ik leefde lang met het beeld dat ik niet thuis hoorde in de drughulpverlening. Ik was niet verslaafd. Zelfs na een zoektocht op internet vond ik nergens aansluiting. De drugcentra schrikten mij af. Volgens mij kon je er enkel terecht bij dramatische of marginale toestanden. Het was mij ook lang niet duidelijk of ik daar alleen terecht kon. Ik ben wel naar een systeemtherapeute geweest, maar die had dan weer minder bagage over het omgaan met verslaafd gedrag. Nu is er gelukkig meer aandacht voor gedragsverslavingen.

Gelukkig vond ik een zelfhulpgroep. Ik moest er 50 kilometer voor rijden. Daar leerde ik dat het belangrijk is te vertellen over de pijn die in je zit, over hoe je omgaat met je partner. Lotgenoten samenbrengen is goed om zaken bespreekbaar te maken en inzicht te krijgen in wegen naar verandering. Belangrijk ook is jezelf die spiegel leren voorhouden.

Uiteindelijk ben ik er uitgekomen door zelf kennis te vergaren over gedragsverslaving. Ik verdiepte mij in zelfontwikkeling en -reflectie, volgde workshops bij de School voor Relaties. Dat was een enorme meerwaarde.

Open en transparant leren communiceren is het sleutelwoord. Wees niet bang om met zaken naar buiten te komen, maak het bespreekbaar. Spreek over je eigen behoeftes en verlangens. Ik zeg dit ook om andere *partners* van weerbaarder te maken. Ik bleef lang te empathisch, was eigenlijk *codependent*. Veel te lang heb ik me aan die rol vastgekluisd. Ik stemde mij – ook omwille van de kinderen – volledig af op het gedrag van mijn partner. Maar iemand die verslaafd is, kan je niet helpen door alle verantwoordelijk over te nemen. Ik heb nu een andere kijk op het leven, mede door mijn ervaring als partner van een verslaafde, maar ook door te investeren in zelfontwikkeling. Nu ben ik een open boek. Ik weet dat ik grenzen moet stellen om tot een gezonde relatie te komen.

Toch nog deze bedenking naar andere *partners van* toe. Zelf ben ik uit mijn relatie gestapt. Dat hoeft niet dé oplossing te zijn. Ik wil vooral aanmoedigen om sneller met bezorgdheden naar buiten te komen, om als gezin te proberen samen de weg naar een herstel te bewandelen.

Als ik het vandaag bekijk, vind ik dat er een grote leemte zit in de hulpverlening. Partners van iemand met een verslavingsprobleem blijven in de kou staan. Er bestaat geen apart aanspreekpunt, geen instelling met een duidelijk uithangbord voor *partners van*.

En met mijn ex-partner... heb ik momenteel een goede verstandhouding. Hij legt nog altijd de oorzaak van die verslaving niet bij zichzelf. De omgang met de kinderen verloopt, na 5 jaar, zeer goed. Uiteraard heb ik nog bezorgdheden, maar ik geloof nu sterker in het gewicht dat ik zelf als mama in de weegschaal kan leggen. Mijn juridische strijd is nog lang niet gestreden. Toch kreeg ik mijn leven weer op de rails en kijk ik de toekomst positief tegemoet. Ik wil niet langer het 'slachtoffer' zijn en ga opnieuw vooruit. "Life has no remote, get up and change it yourself".

Reageer: redactie@desleutel.be

(*) om redenen van privacy hanteren we een fictieve naam

Groepswerker speelt centrale rol in crisisinterventiecentrum

10

De groepswerking is binnen het crisisinterventiecentrum (CIC) het hart en de ziel van de zorg. Samen met een aantal collega's ondersteunt Jeffrey 7 dagen op 7 de bewoners tijdens hun verblijf. Hiervoor werkt hij samen met andere disciplines. Jeffrey is psychiatrisch verpleegkundige en werkt er intussen zo'n 3 jaar. Een gesprek.

Het biopsychosociale model (BPS) vraagt van hulpverleners dat ze tijdens de samenwerking méér doen dan elkaar informeren. Je moet tijdens je eigen werk actief rekening houden met het werk dat andere hulpverleners, op andere levensterreinen doen. Hoe ervaar je die samenwerking?

De samenwerking met andere disciplines is essentieel om een goed persoonlijk traject tot stand te brengen. We moeten gestructureerd informatie aan elkaar overdragen en met elkaar overleggen. En dit in beide richtingen. Een groepswerker in het CIC is vooral bezig met het ondersteunen van de bewoners tijdens hun fysieke ontwenning evenals bij het bereiken van evenwicht en stabilisatie na een crisisperiode. We kijken echter ook verder. Zo doen we gerichte observaties in functie van een advies: welk vervolgprogramma na het CIC past best voor een concrete persoon? We werken dus met de groep (hoe functioneert iemand in groep), maar we doen ook individuele gesprekken, we doen aan sport, geven informatie via psycho-educatieve sessies, enz.

Het BPS-model veronderstelt dat alle disciplines in voldoende mate aan bod komen tijdens een behandeling. Staan we hier nog voor uitdagingen?

Ik denk dat we in het CIC zowel op biologisch, sociaal als psychologisch gebied onze bewoners heel wat aanbieden. Op biologisch gebied zijn onze artsen en de psychiater actief. Op sociaal vlak beschikken we over een intake team en een sociale dienst. Als groepswerker (en begeleidend staf lid) werk ik op psychologisch gebied in nauw overleg met de psychiater en de psycholoog. Dit alles vraagt om coördinatie: de verschillende disciplines worden door de klinisch coördinator afgestemd, de groepswerkers worden door de groepscoördinator gecoacht.

Typisch aan een crisiscentrum is dat er veel medische, sociale en psychologische opvolging noodzakelijk is. Onze bewoners waren niet voor niets in crisis: hun situatie is dikwijls complex en er moet meestal snel gehandeld worden. Er dient systematisch tussen alle disciplines overlegd en afgestemd te worden. We hebben hiervoor standaardprocedures, maar voor een steeds groter wordende groep cliënten moeten we deze sterk individualiseren. Dit moet zeker in functie van een doorverwijzing want psychiatrische comorbiditeit komt meer en meer voor.

Groepswerker Jeffrey: "We willen onze mensen aan het denken zetten over wat ze gaan doen in hun verdere leven".

Verslaving heeft verschillende aspecten: lichamelijke, sociale, geestelijke en contextuele. Waar ben jij meest mee bezig?

Groepswerkers hebben altijd een brede focus, wij letten op alle aspecten. Hoe verloopt een ontwenning? Hoe voelt een bewoner zich? Wat brengt hij tijdens de psycho-educatie? Hoe verhoudt hij zich tot zijn familie, zijn er sociale problemen? We doen ook observaties tijdens de sport. Een groepswerker volgt dus veel op maar geeft ook veel door aan de andere disciplines, die dan individueel een adequate opvolging geven rond specifieke zaken.

Niet elke hulpverlener heeft dezelfde doelen en verwachtingen bij een traject. Nochtans is consensus bereiken noodzakelijk. Of moet dat niet altijd?

Ik vind dat wij in het CIC meestal op dezelfde lijn zitten. Natuurlijk zijn er situaties die extra overleg vragen, maar wij hebben de traditie om via overleg tot consensus te komen. We moeten meestal wel snel reageren. Maandelijks voorzien we extra tijd om moeilijke cases uit te diepen en te bekijken wat we anders kunnen doen of om meningsverschillen uit te klaren. Discussie is ook nodig om tot nieuwe inzichten te komen. In het CIC bereiken we een breed publiek. Er komen veel verschillende problematieken binnen. Het gevolg is dat er vaak meerdere aanpakken bestaan maar evengoed verschillen in zienswijze. De gemakkelijkste weg om tot een consensus te komen is vertrekken van de vraag: Hoe kunnen we deze persoon het best helpen? Om dit op te lossen overleggen we overdag met de klinisch coördinator en de coördinator groepswerking,

tijdens de avond en in het weekend overleggen we met de klinische permanentie. Zo ontstaat er één lijn rond een concrete aanpak.

Binnen de zorg streven we in De Sleutel verandering na. Al weten we dat er hier limieten zijn. Hoe kijk je daar tegenaan?

Ondanks het feit dat we werken met een groep, houden we rekening met mogelijkheden en beperkingen van de individuele bewoner. Daarom is er altijd een afwegen tussen veranderings- en ondersteuningsgericht werken. Dit wordt beïnvloed door de veranderingen die we zien bij ons doelpubliek; niet alleen is er verschuiving in de soort drug, we worden ook meer geconfronteerd met psychiatrische problematiek. De trajecten die mensen nodig hebben zijn divers, onze aanpak is dat ook.

Zingeving is voor elke mens, ook voor de verslaafde persoon, een belangrijk gegeven. Het bespreken van de waarden, idealen die de cliënt wil bereiken, krijgt zelden een systematische plaats in de therapie. Hoe laat een groepswerker de verslaafde ontdekken wat belangrijk is voor hem?

Eén van de zaken die we in dit verband doen, is een sessie over 'waarden'. Zo willen we onze mensen aan het denken zetten over wat ze gaan doen in hun verdere leven. We trachten hen te doen nadenken over wat ze belangrijk vinden. We leren hen inzien wat daarvan in het gedrang komt door hun gebruik. We laten hen ook stilstaan bij hun doelstellingen. Onze nieuwe psycho-educatieve sessies lenen zich daar goed toe. Mensen hebben daar iets aan.

Het is belangrijk dat een verslaafde zijn verslaving "begrijpt". Wat is de bijdrage van jouw discipline hierin?

Doordat bewoners in groep functioneren en feedback krijgen van ons en van elkaar, worden ze zich bewust van zaken die ze daarvoor niet wisten over zichzelf. Daardoor leren ze zichzelf en hun verslaving beter begrijpen. Ze krijgen ook schriftelijke opdrachten om dit uit te diepen. We geven nu ook psycho-educatieve sessies die hen helpen om zicht te krijgen op hun verslaving en op wat de verslaving teweegbracht in hun leven.

Hoop op beterschap, verwachting van welbevinden, een kwaliteitsvol leven,... Het zijn facetten die nadrukkelijk door de herstelbeweging in de geestelijke gezondheidszorg naar voor worden geschoven. Hoe ga jij daar mee om?

Motiveren en hoop geven zijn essentiële doelen van ons werk. We doen dit op een manier die hen met de voeten

op de grond houdt. We moeten immers realistisch blijven. Er zijn veel valkuilen waar een verslaafde kan intuïtief inlopen. Zo iets kan de motivatie voor een clean leven ondermijnen. Wij kunnen hen leren om tegenslagen en emoties die hiervan het gevolg zijn, te verwerken. Iedere bewoner heeft tijdens zijn verblijf wel een moeilijk moment, sommigen in het begin, anderen later. Wij maken hen attent op deze evolutie en leren hen hoe ze er op een constructieve wijze kunnen mee omgaan. We leren hen ook om te kijken naar latere doelen. Daar kan ook kracht uit geput worden.

Zorgverleners in trajecten wordt gepromoot, maar wissels van hulpverlener of verwezen worden naar een nader centrum is voor de cliënt niet altijd evident. Hoe stel je een cliënt gerust?

In principe willen wij altijd doorverwijzen. We moeten de bewoners goed informeren over de inhoud en werkwijze bij een volgende stap in hun traject. Dat kunnen we alleen maar goed doen als we de sociale kaart grondig kennen. Op die manier verminder je de angst en nervositeit omtrent de volgende stap. Wij gaan ook regelmatig op bezoek bij andere centra om onze kennis op te krikken.

We erkennen dat verslaving een chronisch gegeven is. Dit impliceert o.a. dat als iemand verslaafd is geweest, dit later nog invloed heeft op zijn toekomstige levenswijze. Hoe spreek jij daarover met cliënten?

Er zijn inderdaad veel bewoners die hervallen en opnieuw bij ons opgenomen worden. Hervallen is pijnlijk, maar je kan er wel veel uit leren. We kunnen hen er laten bij stilstaan dat ze bepaalde zaken anders zullen moeten aanpakken. Verslaving is hardnekkig, maar je moet daar niet fatalistisch mee omgaan. Een nieuwe opname is ook een nieuwe kans.

Stabiliteit dankzij werk is basis voor opstart hulpverleningstraject

12

Sam (*) is 49 jaar en is in juni 2015 gestart op de Activerende Werkvloer van de sociale werkplaats van De Sleutel in Antwerpen. Hij was het beu om zich thuis te zitten vervelen. Hij werkte meer dan 20 jaar in de stellingbouw. Daar werd hij ontslagen omwille van zijn gebruik. Hij heeft ook rugklachten door dat werk. Sam volgde op latere leeftijd de opleiding bakkerij. Toch is het niet dat wat hij ambieert.

Sam gebruikt bij zijn aanmelding nog altijd heroïne, cocaïne en cannabis. Hij neemt ook behoorlijk wat antidepressiva en slaapmedicatie. Vroeger dronk hij ook heel veel, dit is nu veel verminderd. Zijn laatste drugbegeleiding dateerde reeds van 4 jaar geleden. Hij is nu enkel in behandeling bij een huisdokter voor zijn medicatie. Hij is vroeger wel in opname geweest omdat hij kampte met psychoses.

Op de activerende werkvloer

Tijdens de eerste week prevocacionele training op de activerende werkvloer houdt Sam zich op de vlakte. Hij is teruggetrokken, stil... zijn plek in de groep nog aan het zoeken. Tijdens observaties komt hij vriendelijk over. Zijn tempo is wel laag en hij spreekt ook traag. Sam is uiterlijk verzorgd en verschijnt proper op het werk. Hij neemt wel een afwachtende houding aan, lijkt bang om initiatief te nemen. Hij wacht af tot de werkplaatsleider een opdracht geeft. Sam vraagt wel uitleg als hij iets niet weet en verbergt zichzelf als hij op fouten wordt aangesproken.

Na die eerste week wordt met hem afgesproken dat hij extra zal trainen op assertiviteit, op het gescheiden houden van werk en privé en zelfstandig beslissingen leren nemen.

Sam kan in de tweede week zijn mening verwoorden maar wacht toch altijd eerst wat af. Hij toont wel dat hij fysiek werk aankan en begint meer initiatief te nemen.

Empowerment

Sam volgt wekelijks de empowerclub. Het is er de bedoeling om via specifieke methodieken weerbaarder te worden. Het eigen traject in handen nemen en zelf acties opzetten. Hij leert wat er van hem verwacht wordt de komende periode (ik weet wat "werken" is en welke investeringen ik moet doen om te gaan werken en het vol te houden). Hij leert ook een weekschema invullen (om nadien af te toetsen hoe werk zijn leven gaat veranderen) en reflecteren over investeringen die nodig zijn om tot werk te komen.

Sam ziet zelf geen probleem in de combinatie van werk en druggebruik. Hij gebruikt voornamelijk heroïne tijdens het weekend, hetgeen vrienden hem aanbieden. Hij krijgt wel constant telefoontjes van dealers. Sam geeft duidelijk aan geen contact met drughulpverlening te willen. Hij zegt drugs nodig te hebben om rustig te worden, om met stress om te gaan en om te ontspannen. Hij wil geen job die hem stress bezorgt. Dat doet hem denken aan zijn werk in de stellingbouw waar hij omwille van de stress is beginnen gebruiken. Tijdens de eerste empowerclub kan Sam zijn verhaal doen en vertelt hij over zijn eerste ervaringen hier op de werkvloer. Sam ervaart zelf geen problemen.

Teambespreking

Op de werkvloer maakt Sam veel vooruitgang. Hij kan goed omgaan met feedback en praat al meer met collega's. Tijdens de empowerclub stellen we vast dat Sam niet ziet dat hij investeringen zal moeten doen om straks echt te gaan werken, hij weet zelfs niet of hij ooit nog wil gaan werken. Psychisch zijn er ook een aantal problemen, al dan niet als gevolg van zijn gebruik.

Afgesproken wordt om Sam de komende periode te laten nadenken (i.f.v. veranderproces) onder andere over drughulpverlening. Sam krijgt de boodschap dat hij niet kan faseren als hij nalaat verdere stappen te zetten in zijn traject naar werk. Hij krijgt het voorstel om meer dagdelen aanwezig te zijn. De empowerment begeleider neemt dit verder op en contacteert de trajectbegeleider bij GTB (*) om samen af te spreken hoe we gaan samenwerken. Is een activeringstraject mogelijk? Wil Sam geactiveerd worden naar werk? Bedoeling is om hem positief te bekrachtigen op de werkvloer en via het uitbreiden van dagdelen aan den lijven doen ervaren dat de combinatie gebruik en werk eigenlijk niet lukt.

Er volgt een moeilijker periode. Sam komt niet opdagen tijdens de volgende empowerclub. Als hij toch opdaagt, blijkt hij niet over zijn gebruik te willen praten. Sam raakt

Sinds Sam gestopt is met zijn gebruik ervaart hij meer 'ruimte in zijn hoofd'

duidelijk geïrriteerd door de aandacht die aan dit onderwerp wordt besteed. Hij wil gewoon een toekomst waarin alles goed loopt, maar is niet bereid om hiervoor duidelijke acties in te ondernemen. Sam slaagt er niet in om zelf uit te leggen wat een goede toekomst voor hem betekent. De komende periode krijgt hij dat als huiswerk mee.

Toch blijft Sam op de werkplaats goed functioneren. Hij wordt wel nog steeds op assertiviteit getraind en heeft aanmoediging nodig om zijn mening te verwoorden. Sam houdt het uitbreiden met dagdelen nog steeds tegen. Hij wil dit uitstellen.

Eerste stap naar contemplatie?

Tijdens de empowermentclub blijven we vragen stellen om zo een proces van nadenken te bekomen.

Tijdens de bespreking van de levensdomeinen laat Sam verstaan dat hij moeite heeft om zich te oriënteren op de arbeidsmarkt. Hij denkt alleen kans te maken in de stellingbouw, maar vreest de stress die deze job met zich meebrengt. Toch blijft hij zeggen dat hij gaat solliciteren in de stellingbouw. Hij lijkt zijn "goesting" om te werken kwijtgeraakt te zijn. Sam kan niet goed verwoorden waar hij het is kwijtgeraakt. Hij ziet zichzelf als een clean persoon. Toch gebruikt hij nog, voornamelijk in het weekend,... Hij weet niet wat hij nog extra kan doen om tot werk te komen. Hij vindt dat hij nu al zijn best doet. Zijn omgeving beaamt dit ook.

Er dringen zich ook op andere levensdomeinen acties op: Sam heeft problemen met zijn rug, met zijn psychisch welbevinden, met sociale relaties, met druggebruik... Ook financieel heeft hij zorgen. Sam beseft dat een job hem meer financiële ruimte kan bieden. We spreken af dat Sam de komende weken op diverse levensdomeinen acties zal uitschrijven, waardoor hij voor zichzelf een overzicht krijgt van de items waar hij nu al zijn best doet aan te werken.

De klik is gemaakt

We zijn eind september 2015. Sam meldt dat hij besloten heeft om zich aan te melden in het dagcentrum van De Sleutel. Hij wil daar individuele begeleiding en methadon (vervangmedicatie voor heroïne) opstarten. Heeft hij de klik gemaakt?

Tijdens de empowermentclub wordt bekeken welke investeringen Sam best doet om te gaan werken. Intussen gaat hij 2-wekelijks op gesprek in het dagcentrum van De Sleutel. Methadon is opgestart. Sam gaat 2 keer per week met een cleane vriend zwemmen om te kunnen ontspan-

nen. Hij komt vanaf volgende week ook een extra dagdeel naar de activerende werkvloer.

Sam zegt dat hij "vies geworden" is van gebruik. Hij heeft weinig *craving*. Hij wil vooruit. Sam vraagt zelf ondersteuning in het omgaan met deadlines. Hij weet ook dat zelfstandig beslissingen nemen en assertiviteit aandachtspunten blijven voor hem. Hier zal hij verder aan werken om te kunnen faseren naar fase 2 van de activerende werkvloer. Sinds Sam gestopt is met zijn gebruik ervaart hij meer 'ruimte in zijn hoofd'. Ook op financieel gebied heeft hij minder kopzorgen. Hij wil verder in zijn traject en is klaar om op de activerende werkvloer verantwoordelijkheid op te nemen. Ook van de werkplaatsleider en prevocationale trainer krijgt hij positieve feedback. Hij kijkt uit naar een job in de toekomst.

Kort hierna kan Sam overgaan naar fase 2. Tijdens de empowermentclub werd hem uitgelegd wat er nu van hem verwacht wordt. Hij moet problemen op een werkvloer herkennen, oplossen en voorkomen. Sam zal een persoonlijk actieplan opstellen waarin hij zijn werkpunten SMART formuleert. Hij weet ook dat hij op 5 basiscompetenties geobserveerd zal worden (leervermogen, punctualiteit, betrokkenheid op het werk, basisregels en omgaan met kritiek). Daarnaast zal hij verantwoordelijkheden krijgen op de werkvloer. Op termijn kan hij meedraaien op een externe werkvloer.

We zijn nu begin 2016. Sam neemt al meer verantwoordelijkheden op de werkvloer. Hij geeft aan te willen proefdraaien met een groenploeg. Met de werkplaatsleider wordt bekeken om dit 3 dagen per week te doen. Zo kan hij voor het eerst ervaring opdoen op een echte werkvloer. Er blijven nog wat werkpunten. Maar hij is wel aan het werk samen met collega's die al een arbeidscontract hebben... In het dagcentrum krijgen we het signaal dat Sam gemotiveerd is om zijn drugprobleem aan te pakken.

* GTB: Gespecialiseerde Trajectbegeleiding

Zingeving vinden in de eenvoudige dingen

14

Eeklo, maandagmorgen 2 november 2015. Een bijzondere gebeurtenis vindt plaats. Jonge Eeklonaren en bewoners van het Residentieel Kortdurend Jongerenprogramma De Sleutel (RKJ) gaan in gesprek met mekaar rond het kruis van de Wereldjongerendagen. Dit kruis brengt om de 3 jaar miljoenen jongeren van over de hele wereld samen, laatst in Brazilië en volgend jaar in Polen. Het kruis is even op doortocht in België en op initiatief van IJD, jongerenpastoraal Vlaanderen, komen een tiental jongeren uit Eeklo op bezoek in het RKJ voor een ontmoeting die 2 uur zou duren.

De 19-jarige Leen, een jonge studente pedagogie, start met een getuigenis over haar leven als gelovige. Ze geeft aan hoe ze vanuit haar geloof bewust in het leven staat en Jezus als voorbeeld neemt in het dagdagelijkse leven. Ze duidt het kruis als een symbool van lijden en pijn enerzijds en vreugde en hoop anderzijds.

Hierop gaat het gesprek verder met boeiende vragen zoals 'Wat houdt het

in om gelovig te zijn?', 'Wat is bidden en hoe vaak doe je dat?', 'Wie of wat is God?', 'Geloven, hoe begin je daaraan?', 'Moet je de regels van de kerk zomaar aanvaarden?', 'Heeft Jezus echt over het water gelopen?', 'Is er een leven na de dood?', 'Wat raakt jou?' ....

Al snel wordt duidelijk dat deze 2 groepen jongeren een verschillende taal spreken, zelfs bijna tot een andere wereld horen. En toch is er een sfeer van openheid en een respect voor mekaar's overtuiging. Een bewoonster van het RKJ stelt: 'jullie zijn allemaal zo positief en dat vind ik tof ...'. Anderen stellen dan weer: 'geloof is niets voor mij', of 'voor mij is dat zever, maar ik heb er geen probleem mee dat jullie geloven ...'.

Het gesprek biedt ruimte voor beleving, maar ook voor duiding. Karel, de parochie-assistent van Eeklo beroept zich op geschiedschrijving en geeft aan dat Jezus echt heeft bestaan, dat Hij in realiteit geboren is in in het jaar 6 vóór onze jaartelling. Stellen dat hij de zoon van God is, is echter van de orde van het geloof: 'dat geloof je of niet'. En de bijbel hoeft je niet lettelijk te nemen: de schepping is niet begonnen met Adam en Eva ..., Jezus heeft wellicht niét op het water gelopen, en in realiteit heeft hij geen stormen bedwongen. Hij heeft wél heel betekenisvolle daden gesteld die voor de overlevering gevat zijn in beelden. En die beelden begrijp je best met je hart en niet met je verstand.

Waar draait het dan om in het geloof?

Wat is geloven eigenlijk? Alle aanwezigen rond het kruis geven aan dat dit geen makkelijke vragen zijn. Verschillende elementen worden evenwel aangereikt: God is liefde ('als de beste

moeder of vader die er is'), en geloven is als geraakt worden door deze liefde. En dat leidt tot momenten van intens geluk. Iemand stelt: 'je komt maar tot geloof via andere mensen, via een ontmoeting'. Een andere vervolgt: 'Geloven is de inspiratiebron voor je leven vinden bij Jezus die het voorbeeld gaf en je nog steeds leert om zonder oordelen te leven, die je nog steeds leert om met andere mensen om te springen.' Een mama van 3 kinderen herinnert zich het moment dat ze tot geloof gekomen is als een moment van overgave: 'in mijn jeugd had ik heel veel problemen, tot op het punt dat ik het niet meer aan kon. Op een nacht gaf ze voor zichzelf aan: 'ik kan

het niet meer'. Precies op dat moment is er bij haar een kracht opgekomen, wat ze nu definieert als de aanwezigheid van Jezus en die kracht heeft haar nooit meer verlaten. Een ander meisje van Eeklo vervolgt: 'geloven is ook in vriendschap leven met andere mensen: weten dat je gewaardeerd wordt ondanks je fouten en gebreken, rust en steun vinden bij anderen'. Waarop een uitnodiging volgt: 'Ik nodig jullie allen uit om eens af te komen. We zijn één grote familie'.

Lunchdebat versterkt samenwerking RKJ met de jeugdrechters

Toch is er ook bescheidenheid bij de jongeren van Eeklo. Het is niet allemaal koek en ei. 'Wij hebben ook onze problemen, ik ga ook niet steeds akkoord met alle regels van de kerk.' Maar 'het belangrijkste is te weten dat God mij graag ziet, en mij steeds nieuwe kansen biedt in mijn leven.' Bij de bewoners van het RKJ is er verwondering: 'stilstaan en terugkijken op je dag, kijken naar wat je goed deed en wat minder was, is dat bidden ...?' 'Zeker wel', stelt iemand anders, 'maar het is ook in gesprek gaan met God, luisteren naar wat God met mijn leven wil. En daar hoef je niet voor in een kerk te zijn. Ook in de eenvoudige dingen kan je God ontmoeten, in mensen rond je heen.' Na afloop zei een bewoner van het RKJ: 'ik ben niet overtuigd'. Maar een andere stelde evengoed: 'ik was gelovig vóór ik begon te gebruiken en dit gesprek heeft me deugd gedaan', ...

Na het gesprek is er heerlijke warme soep en wordt er verder bijgepraat in kleine groepjes. Even later keren de Eeklose jongeren huiswaarts en vertrekt het kruis naar zijn volgende halte, Louvain-la-Neuve.

Lees ook het verhaal "Met drugsverslaafde jongeren rond hetzelfde kruis" op kerknet.be

Op vrijdag 20 november 2015 organiseerde het Residentieel Kortdurend Jongerenprogramma (RKJ) De Sleutel te Eeklo een lunchdebat met als thema "Het nieuwe jeugdrecht: mogelijkheden en valkuilen voor de drughulpverlening". Doel van deze activiteit was een aantal gekende drempels voor een betere samenwerking onder de aandacht brengen en verwachtingen van jeugdrechters beter afstemmen op de mogelijkheden die het jongerenprogramma kan bieden.

Het lunchdebat voor jeugdrechters en parket stond ook open voor geïnteresseerde jeugdadvocaten. We mochten als externe sprekers vooreerst de voorzitter van de Unie van Nederlandstalige Jeugdmagistraten verwelkomen: Mevr. Helena Martens (ook ondervoorzitter en Familie- en Jeugdrechter, Rechtbank van Eerste Aanleg Oost-Vlaanderen, afdeling Gent). Vervolgens sprak Dhr. Peter Casteur, adjunct-kabinetschef van minister Jo Vandeurzen, over de evoluties van het nieuwe jeugdrecht. De aanleiding van dit lunchdebat was immers ook de conceptnota "Contouren en plan van aanpak voor een Vlaams beleid inzake een gedifferentieerde aanpak van jeugddelinquentie (1)" van Minister Vandeurzen.

In de praktijk zien we dat jeugdrechters vaak onder zware druk staan omdat er voor jongeren met ook een ernstige drugproblematiek onvoldoende aanbod is in een geschikte setting. Er bestaat in Vlaanderen immers nog steeds geen gesloten therapeutische opvang (2). Het RKJ kan enkel een behandeling bieden in een open setting, maar dit is soms onvoldoende voor jongeren die gevaarlijk gedrag stellen ten aanzien van zichzelf of anderen.

Joris Cracco (afdelingshoofd RKJ De Sleutel) lichtte in zijn uiteenzetting "Motivatie versus dwang in de

drughulpverlening bij minderjarigen" toe hoe de hulpverleners in het RKJ jongeren motiveren om effectief met drugs te stoppen. Jongeren doen nadenken, positief bekrachtigen, maar evengoed begrenzen... (3). Maar wat als dit niet lukt? Als een jongere niet mee wil en anderen meetrekt in zijn eigen negatieve spiraal, komt het groepsprogramma zwaar onder druk te staan.

Een mogelijke oplossing voor dergelijke jongeren ligt in het maken van trajecten, waarbij vlot (dus zonder wachtlijsten) kan geschakeld worden tussen een gesloten en een open setting en vice versa. Tijdens het lunchdebat werd duidelijk dat de frustraties bij alle partijen herkenbaar zijn, maar ook dat er een grote luisterbereidheid is bij iedereen. De boodschap van het RKJ was ook duidelijk: de therapie met de stok achter de deur kan werken. Het RKJ gaat aan de slag met jongeren die slechts over een zeer geringe motivatie beschikken, maar vraagt ook garanties voor uitwijkmogelijkheden wanneer deze jongeren hun medebewoners in het programma in gevaar brengen. Spijtig genoeg zijn deze garanties nu niet aanwezig. Het gevolg is dat trajecten vaak nodeloos worden onderbroken of stopgezet en dat het geleverde werk voor een groot stuk verloren gaat.

(1) De conceptnota is te raadplegen via deze bijdrage op www.desleutel.be

(2) Lees ook het interview met jeugdrechter Helena Maertens in De Sleutel-magazine 41 (maart 2015)

(3) Zie ook ppt Motivatie versus dwang in de drughulpverlening bij minderjarigen (via deze bijdrage op www.desleutel.be)

Save the date:

Studiedag wil sport- en zorgwereld bij elkaar brengen rond goede praktijk

Op dinsdag 30 mei organiseert De Sleutel, in nauwe samenwerking met Politeia, een studiedag in de Ghelamco Arena te Gent rond het thema "Sport en zorg scoren door samenspel". Concreet is het de bedoeling om alle organisaties die via sport aan de slag gaan met kansengroepen te informeren over onze beschikbare goede praktijk. We willen zowel de sport- als de zorgsector bereiken.

De studiedag moet ertoe bijdragen dat mensen uit de **sportsector** een positief beeld krijgen over personen die kampen met een verslavingsprobleem. We willen ook de sportsector meer bewust maken van de rol die ze kunnen spelen in een re-integratieproces. We willen hen er bovendien van overtuigen dat er bij ons ook heel wat kansen liggen om nieuwe leden of vrijwilligers voor hun sportclub aan te trekken. Het is onze bedoeling om mensen van sportfederaties te inspireren en handvaten aan te reiken waardoor ze aan de slag kunnen met het nieuwe decreet om trajecten op te zetten voor kansengroepen.

Tegelijk dienen professionals uit de **zorgsector** op deze studiedag bruikbare informatie mee te krijgen waarmee ze met 'sport en bewegen' in hun organisatie aan de slag kunnen gaan. We bieden handvaten aan om hier in de praktijk mee verder te werken. Met dit event kunnen we de verbinding maken tussen sportwereld en de zorgsector.

Programma

Tijdens het plenaire gedeelte lichten we het vernieuwde sportbeleid toe en maken we plaats voor beleidsaanbevelingen vanuit academische hoek. Ook stellen we het sportproject van De Sleutel voor en presenteren we het ontwikkelde implementatieboek.

In de namiddag voorzien we een aantal interactieve sessies en stellen we andere goede praktijken rond kansengroepen voor.

Noteer alvast 30 mei in uw agenda. Hou onze website in de gaten. De sport- en zorgsector wordt uitgenodigd. Als afsluiter voorzien we voor de geïnteresseerden ook een rondleiding in de Ghelamco arena!

Sander Vanden Hende

Directie & centrale diensten

Jozef Guislainstraat 43a
9000 Gent
T 09 210 87 10
F 09 272 86 11
E de.sleutel.info@fracarita.org

Dagcentrum Antwerpen (DCA)

Dambruggestraat 78-80
2060 Antwerpen
T 03 233 99 14
F 03 225 10 24
E dca.info@fracarita.org

Dagcentrum Brugge (DCBG)

Barrièrestraat 4
8200 Brugge
T 050 40 77 70
F 050 40 77 79
E dcbg.info@fracarita.org

Dagcentrum Mechelen (DCM)

F. De Merodestraat 20
2800 Mechelen
T 015 20 09 64
F 015 20 09 65
E dcm.info@fracarita.org

Dagcentrum Gent (DCG)

Stropkaai 38
9000 Gent
T 09 234 38 33
F 09 223 34 55
E dcg.info@fracarita.org

Crisisinterventiecentrum (CIC)

Botestraat 102
9032 Wondelgem
T 09 231 54 45
F 09 231 67 15
E cic.info@fracarita.org

Therapeutische Gemeenschap Merelbeke (TGM)

Hundelgemessteenweg 1
9820 Merelbeke
T 09 253 44 40
F 09 253 44 35
E tgm.info@fracarita.org

Therapeutische Gemeenschap Gent (TGG)

Jozef Guislainstraat 43a
9000 Gent
T 09 342 88 01
F 09 342 87 95
E tgg.info@fracarita.org

Residentieel Kortdurend Jongerenprogramma

Zuidmoerstraat 165
9900 Eeklo
T 09 377 25 26
F 09 377 78 64
E rkj.info@fracarita.org

Preventiedienst

Jozef Guislainstraat 43a
9000 Gent
T 09 231 57 48
F 09 272 86 11
E de.sleutel.preventie@fracarita.org

VZW Sociale Werkplaatsen De Sleutel Gent

Mahatma Gandhistraat 2a
9000 Gent
T 09 232 58 08
F 09 232 58 18
E socwpg.info@fracarita.org

VZW Sociale Werkplaatsen De Sleutel Antwerpen

Van Trierstraat 28a
2018 Antwerpen
T 03 259 08 90
F 03 259 08 91
E socwpa.info@fracarita.org

